TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

LAUSUNTO

U 7/2018 vp

Dnro 1384/031/2018
30.4.2018

Eduskunta
Perustuslakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista EU-tason tietojärjestelmien yhteen toimivuutta säätelevän kehyksen perustamisesta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle koskee ehdotuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi 1) EU-tason tietojärjestelmien yhteen toimivuutta säätelevän kehyksen perustamisesta (poliisi- ja oikeudellinen yhteistyö, turvapaikka ja maahanmuutto) sekä 2) EU-tason tietojärjestelmien yhteen toimivuutta säätelevän kehyksen perustamisesta (raja- ja viisumiasiat) ja neuvoston päätöksen 2004/512, asetuksen 767/2008, neuvoston päätöksen 2008/633, asetuksen 2016/399 ja asetuksen 2017/2226 muuttamisesta.

Suurten EU-tason tietojärjestelmien yhteen toimivuus saattaa osoittautua käyttökelpoiseksi työkaluksi, jolla tehostetaan ja vahvistetaan kokonaisvaltaisella tavalla tiedonvaihtoa EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä. Samalla kuitenkin esitetyt muutokset vaikuttavat perustavanlaatuisella tavalla henkilötietojen suojaan. Ehdotetun muutoksen kokonaisvaltaisia vaikutuksia henkilötietojen suojaan on vielä vaikea arvioida, koska kolmea yhteen toimivuuden piiriin ehdotetuista tietojärjestelmistä ei vielä ole olemassa (ETIAS, ECRIS-TCN ja EES), kaksi yhteen toimivuuden piiriin ehdotetuista tietojärjestelmistä on tällä hetkellä uudelleenarvioinnin kohteena (SIS ja Eurodac) sekä yhtä (VIS) uudelleenarvioidaan myöhemmin tänä vuonna.

Yhteen toimivuuden kautta eri tarkoituksiin kerätyille henkilötiedoille, mukaan lukien biometriset tiedot, muodostuu uusi käyttötarkoitus. Ehdotuksen mukaan lainvalvontaviranomaisille avataan pääsy tietojärjestelmiin, joiden alkuperäinen käyttötarkoitus ei ole lainvalvonta. Ehdotettujen säännösten osalta on välttämätöntä läpinäkyvästi selvittää, kuinka ehdotus vaikuttaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutumiseen henkilötietojen käsittelyssä. Käyttötarkoitusten laajentamisen osalta sääntelyn on pysyttävä hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden rajoissa.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 800	Ratapihantie 9	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00521 Helsinki	6. kerros		http://www.tietosuoja.fi

Neuvonta 029 56 16670 ma-to **9:00-11:00 & 13:00-15:00** pe **9:00-12:00**

Ehdotuksilla ei ole suoraan tarkoitus laajentaa viranomaisten pääsyä henkilötietoihin. Yhteisen tunnistustietorekisterin (CIR) perustaminen kuitenkin käytännössä lisää viranonomaisten pääsyä eri rekistereihin, koska CIR korvaa tietyiltä osin EES:n, VIS:n, ETIAS:ksen, Eurdacin ja ECRISTCN:n keskusjärjestelmät. Ehdotuksilla perustetaan myös yhteinen biometrinen tunnistuspalvelu (BMS), joka luo EU-tason tietojärjestelmiin syötetyistä biometrisistä tunnisteista matemaattisen mallin ja tallentaa sen yhteiseen kantaan. Tällä hetkellä jokaisella EU-tietojärjestelmällä on oma erillinen biometrinen tunnistuspalvelunsa. Viranomaisten pääsyoikeuksia arvioitaessa on otettava huomioon, että jo tieto siitä, että henkilö on rekisteröity johonkin tietojärjestelmään, on henkilötieto. Asetuksista tulisi selvästi käydä ilmi, että tällaista osuma-tietoa saisi käsitellä ainoastaan tietopyynnön tekemiseen tai pääsyoikeuden hakemiseen kyseistä järjestelmää koskevien ehtojen ja menettelyjen mukaisesti.

Rekisteröityjen oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että rekisteröidyllä on oikeus saada tietoa siitä, mihin järjestelmiin/palveluihin hänen tietojaan on tallennettu ja että hänellä on oikeus saada väärät tiedot korjatuksi tai poistetuksi. Rekisteröityjen informoinnin ja muiden oikeuksien käyttämiseen tulisi olla käytännössä toimivat menettelytavat, jotka edellyttävät aktiivista toimintaa jäsenvaltioiden toimivaltaisilta viranomaisilta. Välttämätöntä, on myös se, että asetuksissa ehdotuksen mukaisesti säädetään jokaisen oikeudesta hakea muutosta toimivaltaiselta viranomaiselta ja tuomioistuimelta, jos hänen virheen oikaisua tai tiedon poistamista koskeva pyyntönsä on hylätty.

Henkilötietojen luovuttamisen näkökulmasta ehdotuksiin sisältyvä nimenomainen kieltoa siirtää yhteentoimivuuskomponentteihin tallennettuja tietoja kolmansille maille, kansainväliselle järjestölle tai yksityiselle taholle ehdotuksiin sisältyviä tarkkaan rajattuja poikkeuksia lukuun ottamatta on tarkoituksenmukainen.

Ehdotusten mukaan (artikla 49) asetuksen (EU) 2016/679 nojalla nimetyn valvontaviranomaisen tai nimettyjen valvontaviranomaisten on varmistettava, että kansallisten vastuuviranomaisten suorittamat tietojenkäsittelytapahtumat tarkastetaan asiaankuuluvien kansainvälisten tarkastusstandardien mukaisesti vähintään joka neljäs vuosi. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden valvontaviranomaisilla on riittävät resurssit niille tämän asetuksen nojalla annettujen tehtävien hoitamiseksi. Valvontaviranomaisen tekemä valvonta ei ole mahdollista, jos jäsenvaltio ei huolehdi velvoitteestaan varata valvontaviranomaiselle riittäviä resursseja.

Tietosuojavaltuutetun toimiston vastuulla on jo tällä hetkellä Europolin tietojärjestelmän, SIS-tietojärjestelmän, VIS-tietojärjestelmän, Eurodac-tietojärjestelmän sekä Tullitietojärjestelmän valvontaan liittyvät tehtävät. Tähän mennessä näiden järjestelmien valvontaan ei kuitenkaan ole osoitettu lainkaan lisää resursseja, vaikka näitä tietojärjestelmiä koskevat säännökset sitä edellyttävät.